

Лекція 5. Фізичні особи

Головним законом, що регулює спортивне життя України є Закон «Про фізичну культуру та спорт», прийнятий 1994 року. До засад державної гуманітарної політики, що пов'язана зі спортивною діяльністю, відносять:

- визнання фізичної культури та спорту як пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави;
- визнання фізичної культури як важливого чинника всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя; визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави;
- забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності;
- гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури та спорту;
- забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою та спортом, учасників та глядачів спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів;
- сприяння безперервності та послідовності занять фізичною культурою та спортом громадян різних вікових груп;
- утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури та спорту;
- створення умов для соціального та правового захисту громадян у сфері фізичної культури та спорту;

- забезпечення підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості;
- забезпечення різноманітності, високої якості та доступності фізкультурно-спортивних послуг для громадян;
- забезпечення доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд;
- заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури та спорту;
- орієнтування на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури та спорту, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у цій сфері.

Україна законодавчо закріпила популяризацію спорту та здорового образу життя, саме тому ця сфера вимагає правового регулювання. Стосовно законодавства, що регулює спортивну сферу, у Законі України «Про фізичну культуру та спорт» зазначено наступне: законодавство про фізичну культуру та спорт базується на Конституції України і складається з цього Закону, відповідних міжнародних договорів України та інших нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини у цій сфері. Міжнародне співробітництво та посилення глобалізаційних процесів охоплює всі сфери суспільного та політичного життя, і спортивна діяльність не є винятком. Оскільки на цьому етапі суспільного розвитку роль спорту зростає, то постає необхідність формального визначення правового статусу спортсменів, як головних учасників спортивних відносин. Проте, на жаль, у вітчизняному науковому просторі відсутні ґрунтовні дослідження щодо цієї проблеми, адже спортивне право ще тільки закріплює своє місце в правовій системі нашої держави. При вивченні цього питання слід розуміти, що головною перешкодою і проблемою, що залишається актуальною і дотепер стосовно визначення

обсягів і меж правового статусу спортсменів, є відсутність єдиного підходу до визначення такого поняття як спортивне право: теорії щодо місця спортивного права у вітчизняному законодавстві досить помітно різняться (від визначення спортивного права однією з підгалузей, подібно до митного та військового, до виокремлення його у категоричну нову самостійну галузь). Дослідження питання про правовий статус спортсмена слід почати з визначення самого поняття «спортсмен». Відповідно до чинного законодавства спортсмен – це фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту та бере участь у спортивних змаганнях. Закон «Про фізичну культуру та спорт» у ст. 3 визначає, що кожен громадянин має право на заняття фізичною культурою та спортом. Дискримінація громадян за будь-якою ознакою є недопустимою. Держава гарантує дане право декількома шляхами: по-перше, свободою вибору видів спорту та фізкультурно-спортивних послуг, по-друге, заняття спортом та фізичною культурою є доступними та безпечними, по-третє, держава гарантує захист прав та законних інтересів громадян, також створює усі необхідні умови для розвитку спорту в країні (організовує заклади фізичної культури та спорту, сприяє об'єднанню громадян у громадські організації відповідної спрямованості, формує умови для здобуття спеціальної освіти для подальшого заняття відповідним видом професійно-спортивної діяльності). Передусім, слід зазначити, що правовий статус спортсмена є комплексним. Спортсмен є фізичною особою, громадянином України, а отже має права та обов'язки відповідно до Конституції України. Перша складова правового статусу спортсмена формує собою конституційно-правовий статус особи, тобто закріплює за ним соціальні, культурні, економічні, і, звичайно, особисті права та обов'язки. Конституцією закріплено право громадянина, у цьому випадку, спортсмена на заняття підприємницькою діяльністю, тобто будь-яким видом діяльності, що не заборонений

законодавством України, з ціллю отримання прибутку, а також право на гідні та безпечні умови праці. Друга складова правового статусу спортсмена містить в собі особливості, які пов'язані з галузевими особливостями тих відносин, учасником яких він є. У чинному законодавстві закріплено, що відносини спортсменів із професійними спортивними клубами регулюються трудовим правом, проте стосовно цього питання існує дискусія, адже на думку багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, спортивні відносини мають регулюватись цивільним законодавством, тому що їх сутність полягає у товарно-грошових відносинах. Третьою складовою правового статусу спортсмена є його спеціальний галузевий статус відповідно до актів спортивного законодавства та актів різних спортивних організацій, клубів, спілок тощо. Іншими словами: спортсмен у комплексі з громадянськими правами та обов'язками, що лежать в основі його конституційно-правового статусу, правами та обов'язками як особи, що займається спортивною професійною діяльністю, яка є видом підприємницької діяльності, має також права та обов'язки відповідно до актів міжнародного та українського спортивного законодавства, а також відповідно до актів спортивних організацій, клубів, федерацій тощо. Спортивне право та законодавство України ще не достатньо оформлене, порівнюючи з досвідом європейських держав. У країнах Євросоюзу спортивний рух сприймається серйозно, тому і має більш вагому та професійно оформлену законодавчу базу, що дозволяє регулювати спортивні відносини. Ще на початку минулого століття в світі були створені такі організації: Міжнародна асоціація атлетичних федерацій (1912), Міжнародна федерація футболу (1904), Міжнародна асоціація плавання (1908). Проте найвідомішою всесвітньою організацією залишається Міжнародний олімпійський комітет (МОК), заснований у 1894 році, що і нині продовжує розвивати спортивний рух. Їх головним

призначенням є вирішення проблемних питань, що виникають у спортсменів та спортивних клубів, і пов'язані зі спортивною діяльністю. Україна, переймаючи досвід провідних країн, також на своїх теренах створює спортивні федерації, в складі яких діють комісії з вирішення проблем у цій сфері, вони займаються обговоренням питань та знаходженням шляхів їх подолання. Окрім головної мети даних міжнародних утворень – координації спортивної діяльності – приділяється увага і налагодженню, і гармонізації міжнародних федерацій та федерацій в конкретній країні, сприянню співпраці між ними, уніфікації законодавства стосовно методів і шляхів проведення спортивних змагань, вимогам до участі в них спортсменів (зокрема, розвитку аматорського спорту, участі жінок в спортивних змаганнях, встановленню єдиних антидопінгових процедур), а також вирішенню соціальних, економічних та політичних проблем, що виникають під час здійснення спортивної діяльності. Як бачимо, на прикладі діяльності міжнародних спілок, вагоме значення на шляху до налагодження і регулювання спортивних відносин має визначення правового статусу особи, в нашому випадку спортсмена. Приділення уваги правам, свободам, обов'язкам та законним інтересам, встановлення чіткої юридичної відповідальності, наявність державних, міжнародних та соціальних гарантій правового статусу спортсмена – одна із запорок активного розвитку і популяризації спортивної діяльності, закріплення її призначення і місця в державі та суспільстві. Як вже було зазначено, спортивна діяльність – це вид підприємницької діяльності, на меті якої, передусім, отримання прибутку, тому на фоні зростаючого впливу спорту на міжнародній торговельній арені (близько 5% від загального обсягу торгівлі) все частіше виникають спори, що потребують рішення. Існує велика кількість особливостей спортивного арбітражу, що відрізняють його від комерційного, зокрема, слід зазначити простоту винесення рішення,

оперативність та швидкість. Спортивний арбітражний суд, що знаходиться у місті Лозанна, Швейцарія, майже щодня отримує нову справу комерційного або дисциплінарного характеру. Перший тип скарг дозволяє врегулювати конфлікти, що виникають при виконанні чи невиконанні договорів (наприклад, трансфер гравців, спори між гравцями та тренерами). Другий тип скарг частіше стосується допінгу, але окрім подібних справ арбітраж вирішуює спори відносно прийняття неправильних рішень суддею, насильства на ігровому полі тощо. Як бачимо, Спортивний арбітражний суд допомагає захистити законні галузеві права та інтереси спортсменів. Отже, правовий статус спортсмена – це комплексне поняття, що поєднує загальні та специфічно-галузеві права, законні інтереси, гарантії, свободи та обов'язки фізичної особи-спортсмена, при вивченні якого важливо приділяти увагу специфіці спортивних відносин та спортивної діяльності. Невпинний розвиток спортивного руху вимагає врегулювання, створення ефективної законодавчої бази, що дозволить чітко окреслити особливості правового становища спортсменів, інших суб'єктів спортивних відносин та спортивної діяльності в цілому.